

Сучасна ж наука пов'язує аскриптивну мовну стереотипізацію з, зокрема, рядом суспільних колізій, які спричиняють гендерну або професійну нерівність через природне формування ставлення до статі, гендеру або роду занять саме через категоричність мовленнєвих висловлювань.

У цілому, співвідношення права і мови – питання, що охоплює надзвичайно широку сферу наукового застосування, соціальних, міжконфесійних, трудових відносин. Враховуючи шляхи формування права через звичаї, табу, заборони та відповідне ставлення до термінів і категорій, якими вони висловлені, варто навести думку відомого правника Денніса Ллойда, який вважав що «Право з одного боку, та мораль і релігія з іншого часто говорять різними мовами і, не зважаючи на ауру авторитету влади та моральну силу, яку може мати правова система, створена людиною, вона, втім, може вступати у протиріччя з тією мораллю, на якій і базується її авторитет» [4, с. 54]. Дане висловлювання цілком може бути застосоване і до мови як інструменту актуалізації владної сили права та сутності, що є сенсоформуючою як для правових систем, так і для правосвідомості. Дослідження свідомісних та соціальних аспектів такого формування постає таким, що є на часі.

Література

1. Berman H. J. Faith and order : the reconciliation of law and religion. Atlanta, Ga.: Scholars Press, 1993.
2. O'Barr W. M. Linguistic evidence : language, power, and strategy in the courtroom (Studies on law and social control). New York: Academic Press, 1982, pp. xv, 192 p.
3. Харт Г. Л. А. Философия и язык права / Герберт Лайонел Адольф Харт. – М. : Канон +, 2017. – 383 с.
4. Ллойд Д. Идея права / Деннис Ллойд. – М. : Югона, 2002. – 415 с.

МОВА ПРАВА ТА ЇЇ ВИВЧЕННЯ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Є. В. Стрюк

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

Мова права – функціональний різновид літературної мови з характерними лінгвостилістичними та структурно-жанровими ознаками, обумовленими специфікою правової сфери та комунікативно-професійними потребами в ній. Основними галузями функціонування сучасної правничої мови є законодавство (національне і міжнародне), судочинство, нотаріат і діловодство, юридична наука й освіта, правова інформація.

Мова права характеризується набором певних лінгвостилістичних параметрів, які водночас слугують і вимогами до сучасного юридичного

тексту: офіційність, ясність, точність, однозначність, повнота змісту, логічна послідовність, аргументованість, чіткість структури викладу, настановчо-інформативний (директивний) характер правових приписів, кодифікованість, узагальненість, суворота нормативності на всіх мовних рівнях, високий ступінь стандартизації (термінології і синтаксичних конструкцій: усталених зворотів, формул, кліше), стилістична однорідність, нейтральність (беземоційність), традиційність (стабільність) засобів вираження, відсутність індивідуально-авторських рис.

Юридична мова має свої специфічні риси, традиції, правила, особливості логіки та функцій. Вони складаються під впливом юридичної сфери застосування як такої. Право, правова доктрина та практика значно впливають на мову, що використовується у правовій системі. Зокрема, істотний вплив на юридичну мову здійснює висока абстрактність права, офіційність, обов'язковість.

З іншого боку, мова права несе відбиток особливостей правових традицій окремої правової системи. Усталені риси юридичної мови є одним з критеріїв розмежування правових сімей сучасності.

Мова права має такі характерні ознаки: точність, чіткість, визначеність; ясність та зрозумілість; розумна стислість, інформаційна насиченість; конкретність; інформативно-зобов'язальний характер; системність; логічність; об'єктивність; нейтральність; сталість; нормативність мовних засобів тощо.

Мова права характеризується такими ознаками: офіційність; повнота; раціональна стислість; вмотивованість; однозначність; достовірність; зобов'язально-інформативний характер; зрозумілість, точність і визначеність; системність; логічність; об'єктивність; нейтральність; стандартизованість; сталість; нормативність мовних засобів, тощо.

Мова в діяльності юриста виступає як носій інформації і як спосіб впливу. Вплив завдяки мові може бути різних типів: вплив людини на людину, людини на групу осіб, людини на аудиторію і ін. Мовну діяльність юриста можна класифікувати як мова усну та письмову, внутрішню і зовнішню, діалогічну і монологічну, буденну і професійну, підготовлену і непідготовлену.

Мова права має такі функції: номінативна (ознайомлення з правовими реаліями і поняттями); гносеологічна (спосіб суспільно-правового розвитку та передавання юридичного досвіду); аксіологічна (надання правової та морально-етичної оцінки); комунікативна (можливість правового спілкування); культураносна (вдосконалення та передавання спадщини

правового знання та правової культури); естетична (лінгвістична довершеність юридичного тексту як еталон для усіх правових документів).

Багаторівневість мови права простежується в застосуванні мовних одиниць і засобів різних рівнів: лексеми (слова), терміни права, термінологічні словосполучення, фразеологізми, юридичні дефініції, лексико-граматичні моделі, синтаксичні конструкції, стилістичні засоби і прийоми тощо.

Відкритість мови права як системи виявляється у наявності в юридичних текстах поряд із юридичною лексикою загальноживаних слів, спеціальної лексики суміжних із правом сфер, у процесах термінологізації та детермінологізації, тенденції до розширення юридичного словника за рахунок новоутворень, взаємодії власних мовних ресурсів і запозичень тощо.

Мова права послуговується засобами різних функціональних стилів, серед яких найважливішими є: офіційно-діловий (обслуговує сферу внутрішнього і міжнародного законодавства, правозастосування, судочинства, нотаріату, діловодства), науковий (сферу правничої науки й освіти), публіцистичний (засоби масової юридичної інформації, правова освіта населення, судові промови) та розмовний (сфера переважно неофіційного професійного спілкування юристів).

Ці основні функціональні різновиди правничої мови згідно з тематикою і жанровою класифікацією юридичних текстів поділяються на підстили. Так, в офіційно-діловому стилі є підстили: законодавчий (конституція, закон, постанова, указ, декрет, кодекс та ін.), дипломатичний (догівір, угода, конвенція, декларація, меморандум, нота та ін.), судово-правовий (позов, апеляція, протокол допиту, обвинувальний висновок, касаційне подання та ін.), адміністративно-канцелярський (довідка, контракт, доручення, звіт, службовий лист та ін.).

Офіційно-діловий стиль юридичного мовлення, відображений передусім у текстах юридичних документів, характеризується сукупністю таких основних стильових рис (одночасно й вимог до нормативно-правових актів): офіційність, точність, однозначність, стандартизованість (термінології, синтаксичних конструкцій: усталених зворотів, формул, кліше; структури документа), зрозумілість, повнота змісту, логічна послідовність, аргументованість, суворона нормативність на всіх мовних рівнях, настановчо-інформативний характер приписів, безособовість, узагальненість, стилістична однорідність, емоційно-експресивна нейтральність, відсутність образності та індивідуально-авторських рис.

У мові правових приписів специфічними засобами висловлення правового змісту є: юридична термінологія як система словесного вираження

понять і категорій права; юридичні конструкції як логіко-правові феномени; юридична аргументація; моделювання і тлумачення норм права; юридичний текст як мовне (текстуальне) вираження юридичного мислення і репрезентації правового знання; юридично-технічні правила побудови і формулювання правових норм, дефініцій термінів, нормативно-правових актів на основі вироблених у правотворчості, юридичній науці та практиці методів і прийомів.

РОЗВИТОК ВМІНЬ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ВИШАХ НЕФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

К. М. Тимофіїва

(Дніпропетровський університет внутрішніх справ)

Навчання діалогічної форми спілкування – надзвичайно складний процес. Це найбільш характерна форма прояву комунікативної функції мови, яка передбачає вміння вести бесіду, зав'язати розмову, щоб одержати потрібну інформацію та з'ясувати для себе ті чи інші питання.

Діалог – універсальний засіб взаємодії між людьми. Його роль особливо зростає під час демократизації суспільства. Наше майбутнє багато в чому залежить від вміння організовувати продуктивний діалог у різноманітних сферах діяльності, адже не існує альтернативи діалогу як виду взаємодії між людьми.

Саме тому, це питання розглядають багато визначних науковців та методистів, серед яких можна виділити роботи Хілько Н.В., Швець О.П., Кіріченко В.Р., Борисової Р.Г., Mercer N., Борзової Є.В. та багатьох інших.

Учені-лінгвісти виділяють численні види і форми діалогу, серед яких можна назвати: сократичний, або дослідницький діалог, риторичний діалог, діатрибу, науковий діалог, письмовий та усний [1, с. 179].

Діалогічне мовлення характеризується певними комунікативними психологічними й лінгвістичними особливостями. Кожна з них є дуже важлива і невід'ємна.

Щодо психологічної особливості Хілько Н.В. зазначає, що у ході діалогічного мовлення кожному з учасників контакту приходиться вирішувати цілий ряд задач психологічного характеру, а саме:

1) пам'ятати всі попередні бесіди з даним партнером, щоб максимально використовувати досвід спільного спілкування, не повторюватися;

2) пам'ятати усе, що сказав співрозмовник у ході даного контакту, і усе, що сказав сам;